

Tydzień Noblowski

Pokojowa Nagroda Nobla

Tydzień
Noblowski

Alfred Nobel

21 X 1833 Sztokholm – 10 XII 1896 San Remo

Zajmował się wynalazkami o znaczeniu militarnym, takimi jak dynamit i proch bezdymny. Prowadził także prace m.in. nad: telefonem, bateriami, fonografem, elektrycznymi żarówkami, rozwojem syntetycznego kauczuku, skóry, jedwabiu.

Zgromadził majątek szacowany na ok. 6,5 miliona dolarów. Będąc wynalazcą zajmującym się między innymi odkryciami wykorzystywanymi w działaniach wojennych, zawdzięczał swoje bogactwo w dużej mierze produkcji „narzędzi śmierci”. Stanowiło to dla Nobla poważny problem moralny. Na wynalazcy głęboko odcisnęła się także osobista tragedia. W wyniku eksplozji nitrogliceryny w należącej do niego fabryce zginął jego brat.

Władał biegle kilkoma językami. Pisywał wiersze, pozostawił niedokończoną powieść. Był pacyfistą. Wierzył w dobroczynną rolę nauki i postępu technicznego.

**Tydzień
Noblowski**

Nagroda Nobla

Czy wiecie, jak wyglądały początki tego wyróżnienia?

Wszystko zaczęło się od testamentu Alfreda Nobla, zatwierdzonego 27 listopada 1895 roku. Na poznanie treści ostatniej woli wynalazcy dynamitu świat musiał poczekać jeszcze ponad rok. Po śmierci Nobla w 1896 roku, ku oburzeniu jego rodziny, okazało się, że szwedzki chemik zdecydował się przeznaczyć cały swój majątek na ufundowanie nagrody, którą dzisiaj znamy właśnie jako Nagrodę Nobla.

Zgodnie z wolą Nobla, wyróżnienie to miało trafiać do rąk osób, których osiągnięcia miały niebagatelne znaczenie dla dobra ludzkości.

Pięć czy sześć Nagród Nobla?

W ilu dziedzinach przyznaje się to wyróżnienie?

Nagrodę Nobla przyznaje się w sześciu dziedzinach: fizyki, chemii, fizjologii lub medycyny, literatury i nauk ekonomicznych. Do tego należy doliczyć także Pokojową Nagrodę Nobla przyznawaną przez Norweski Komitet Noblowski.

Co ciekawe, w swoim testamencie Nobel wspomniał jedynie o pięciu dziedzinach, w których miała być przyznawana nagroda. W ostatniej woli Szweda nie było mowy o dziedzinie nauk ekonomicznych. Historia wyróżnienia w tej dziedzinie zaczyna się w 1968 roku, gdy Bank Szwecji przekazał Fundacji Noblowskiej datek potrzebny do ufundowania tej nagrody. Co więcej, oficjalnie nie jest to tak naprawdę Nagroda Nobla, lecz Nagroda Banku Szwecji im. A. Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych.

Pokojowa Nagroda Nobla

Pokojowa Nagroda Nobla jest szczególna, nie tylko dlatego, że kandydatów mogą zgłaszać osoby spoza Norweskiego Komitetu Noblowskiego. To wyjątkowy symbol i docenienie działań na rzecz jednej z najcenniejszych wartości na świecie, czyli zachowania pokoju. Wyróżnienie w obszarze działań na rzecz pokoju zostało wymienione w testamencie Alfreda Nobla jako ostatnie.

Fundator opisał profil kandydata do tej nagrody jako osobę, która wykonała „najwięcej pracy lub najlepszą pracę na rzecz braterstwa między narodami, organizacji i promowania kongresów pokojowych oraz likwidacji lub zmniejszenia istniejących armii”. Wyróżnienie pokojowe przyznaje się od początku trwania konkursu. Pierwszą nagrodę rozdzielono pomiędzy dwóch laureatów. Wyróżnienia otrzymali: Frédéric Passy – jeden z głównych założycieli Unii Międzyparlamentarnej i organizator I Światowego Kongresu Pokojowego oraz Henri Dunant – założyciel Czerwonego Krzyża, a zarazem inicjator konwencji genewskiej.

Kto decyduje o wyborze laureata?

Zgodnie z treścią testamentu Alfreda Nobla wyróżnienie przyznaje Norweski Komitet Noblowski. W jego skład wchodzi pięciu członków powoływanych przez norweski parlament – Storting. Skład komisji odzwierciedla względną siłę partii politycznych w parlamencie.

Członkowie Komitetu pełnią swoją funkcję przez sześć lat (istnieje możliwość wyboru na kolejną kadencję). Podczas procesu kwalifikacyjnego w obradach uczestniczą również specjalnie mianowani eksperci.

Kto otrzymał Pokojową Nagrodę Nobla w 2021 roku?

W 2023 roku Komitet Pokojowej Nagrody Nobla zdecydował się uhonorować **Narges Mohammadi**

Ill. Niklas Elmehed © Nobel Prize Outreach / <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/>

za „walkę przeciwko prześladowaniu kobiet w Iranie oraz walkę o prawa człowieka i wolności dla wszystkich”. Komisja podkreśliła, że tegoroczna nagroda jest również wyrazem uznania dla setek tysięcy ludzi, którzy w poprzednim roku demonstrowali przeciwko polityce dyskryminacji i ucisku kobiet prowadzonej przez reżim Iranu.

Motto demonstrantów: "Kobieta - Życie - Wolność" - odpowiednio wyraża działalność Narges Mohammadi.

Narges Safie Mohammadi, ur. 21 kwietnia 1972 r. w Zanzan, w Iranie. Uczęszczała na Międzynarodowy Uniwersytet Imama Chomeiniego, uzyskując dyplom z fizyki i tytuł inżyniera.

Swoją działalność na rzecz praw kobiet rozpoczęła już na studiach, gdzie pisała krytyczne artykuły w gazecie studenckiej, a także współtworzyła grupę **Tashakkol Daaneshjuyi Roshangaraan** ("Oświecona Grupa Studencka"). Jej aktywności szybko została zauważona przez reżim, co wiązało się z dwukrotnym aresztowaniem oraz zakazem aktywnego uczestniczenia w klubie wspinaczkowym, którego była członkinią.

Mohammadi pracowała jako dziennikarka dla kilku lokalnych gazet, opublikowała także cykl esejów politycznych, tj. „**Reformy, strategia i taktyka**”. Eseje zostały wydane w języku perskim. Ze względu na poparcie walki o równość kobiet i prawa wszystkich obywateli bez względu na ich płeć, poglądy polityczne i religię dostała zakaz publikowania.

W 2003 roku Mohammadi dołączyła do **Centrum Obróńców Praw Człowieka** kierowanego przez inną laureatkę Pokojowej Nagrody Nobla **Shirin Ebadi**, gdzie wkrótce została wiceprezeską organizacji.

7 września 2008 r. Narges Mohammadi została wybrana na przewodniczącą komitetu wykonawczego **Narodowej Rady Pokoju w Iranie**, szerokiej koalicji promującej prawa człowieka.

W 2022 roku Narges Mohammadi opublikowała po angielsku książkę „**White Torture**”, cykl wywiadów z kobietami zamkniętymi w irańskich więzieniach. Książka została nagrodzona na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym i Forum Praw Człowieka.

Odważna walka Laureatki od początku wiązała się z ogromnymi kosztami osobistymi, rodzinnymi i zdrowotnymi. Teokratyczny reżim aresztował ją 13 razy, skazując na łączną karę 31 lat pozbawienia wolności i 154 baty. Narges Mohammadi w chwili ogłoszenia werdyktu Komisji Noblowskiej nadal przebywa w więzieniu. Mimo ograniczenia wolności wciąż udaje jej się być aktywną działaczką. Od kilku lat nie widziała swoich dzieci i męża.

Dlaczego ważna jest tegoroczna Pokojowa Nagroda Nobla?

- Jak w swoim werdykcie podkreśliła Komisja Noblowska, tegoroczna nagroda jest także wyrazem uznania dla setek tysięcy ludzi, którzy w poprzednim roku demonstrowali przeciwko polityce dyskryminacji i ucisku kobiet prowadzonej przez teokratyczny reżim Iranu.
- Motto demonstrantów - "Kobieta - Życie - Wolność" – zdaniem Komitetu wyraża działalność Narges Mohammadi. Ta myśl sygnalizuje, że niezależnie od sytuacji społecznej, ekonomicznej, niezależnie od tego, czy trwa wojna, czy pokój, prawa kobiet powinny być nienaruszalne.
- Chociaż walka o prawa kobiet ma już swoją długą tradycję, nadal okazuje się, że w tej dziedzinie jest wiele do zrobienia. Protesty kobiet i mężczyzn za równouprawnieniem i prawami kobiet odbywają się nie tylko w Iranie, ale na całym świecie, także w Europie. Nagroda dla Narges Mohammadi to głos poparcia dla tych osób.

Zadania:

1.

Czy pamiętasz, jakie są prawa człowieka? Jeżeli nie, znajdź tę informację. Następnie, wraz z rówieśnikami, zastanówcie się, czy w Polsce są przestrzegane prawa człowieka?

2.

Jakie znasz lokalne organizacje zajmujące się prawami kobiet? Jakie działania podejmują? Czy bierzesz udział w tych działaniach? Czy uważasz, że są one ważne?

3.

Narges Mohammadi już na studiach zaczęła się sprzeciwiać opresji władzy. Czy uważasz, że współcześnie młodzi ludzie w Polsce mają wpływ na sytuację w swoim miejscu zamieszkania, w swojej okolicy i w swoim kraju? Czy mają powody, żeby się angażować w walkę o prawa człowieka?

Bibliografia

<https://www.theguardian.com/>

<https://pen.org/advocacy-case/narges-mohammadi/>

<https://www.nobelprize.org/>

Ilustracje: Niklas Elmehed © Nobel Prize Outreach

Prezentację przygotował:

Jacek Wajszczak – antropolog kultury i artysta wizualny, absolwent Instytutu Etnologii i Antropologii Kultury UW, obecnie doktorant w Instytucie Kultury Polskiej UW – temat pracy doktorskiej dotyczy praktyki rysunku oraz ilustracji we współczesnych badaniach etnograficznych.

W obszarze zainteresowań naukowych znajdują się także oddolne praktyki kultury, antropologia sztuki oraz badania społecznie zaangażowane – praca magisterska dotyczyła zjawiska banalnego nacjonalizmu w Polsce. Prowadził badania między innymi wśród uchodźców (pilotażowy program na zlecenie UNHCR), społeczności chasydzkiej oraz na warszawskim Mokotowie. W pracy badacza łączy klasyczne metody warsztatu etnograficznego z działaniami artystycznymi. Dwukrotny stypendysta MKiDN, laureat Międzynarodowego Festiwalu Filmu Etnograficznego w Zlatnej w Rumunii oraz konkursu fotografii etnograficznej „Etno w oku”.

UNIwersytet
Warszawski

CENTRUM
WSPÓŁPRACY
I DIALOGU

Partner wydarzenia:

